

УДК 338.1

Бровченко Б.Ю.¹¹ асп. 3 року навчання Луцького національного технічного університету

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА СУБ'ЄКТІВ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ВІЙНИ

Забезпечення соціально-економічної безпеки суб'єктів економічних відносин в умовах війни є імперативом для збереження функціональності національної економічної системи. Актуальність цього завдання обумовлена необхідністю мінімізації прямих і непрямих воєнних збитків, які загрожують платоспроможності підприємств та добробуту домогосподарств, що підтверджено рядом наукових досліджень [1-3]. Посилення безпеки дозволяє суб'єктам господарювання ефективніше адаптуватися до деструктивних змін зовнішнього середовища, включаючи порушення логістичних ланцюгів та інфляційні ризики. Це є ключовим фактором для підтримки безперервності виробничої діяльності, збереження робочих місць та підтримання фінансової стійкості держави. Отже, гарантування соціально-економічної безпеки є фундаментальною передумовою для післявоєнної відбудови та стабілізації.

Основними заходами для забезпечення соціально-економічної безпеки суб'єктів економічних відносин в умовах війни є комплексні дії, спрямовані на стабілізацію фінансової, виробничої та соціальної сфер. Важливим є розроблення та впровадження механізмів державного страхування воєнних ризиків для інвестицій та основних фондів підприємств. Необхідно запровадити програми пільгового фінансування та реструктуризації заборгованості для суб'єктів господарювання, які зазнали збитків або потребують релокації. Важливим є посилення кібербезпеки та захисту критичної економічної інформації від ворожих кібератак, що забезпечує безперервність фінансових операцій. Також слід створити та оперативно застосовувати резервні логістичні коридори та хаби для забезпечення безперебійного постачання критичної сировини та збуту готової продукції. Доцільним є забезпечення соціальної безпеки через програми збереження зайнятості, включаючи часткову компенсацію заробітної плати та перекваліфікацію працівників. Необхідно посилити контроль за ціноутворенням на соціально значущі товари та послуги для запобігання інфляційним стрибкам та захисту споживачів. Слід забезпечити стабільність банківської та фінансової систем шляхом підтримки ліквідності банків та ефективного валютного регулювання. Необхідно розробити систему раннього виявлення економічних загроз та моніторингу стійкості ключових галузей економіки. Нарешті, дуже важливим є активізація міжнародного співробітництва для залучення фінансової та технічної допомоги, що зміцнює загальну економічну стійкість.

Відповідно необхідний комплекс інституційних та фінансових кроків. Насамперед, слід створити спеціалізований Державний фонд страхування воєнних ризиків, залучаючи міжнародних партнерів, для покриття збитків підприємств від військових дій. Необхідно негайно імплементувати програму «економічного імунітету», що передбачає автоматичну пролонгацію або часткове списання банківських кредитів для бізнесу, що функціонує в зоні бойових дій. Важливий захід – розгортання Національного центру кіберзахисту бізнесу, який надаватиме МСП безоплатні аудити безпеки та швидке реагування на інциденти. Слід забезпечити пріоритетне фінансування та спрощення дозвільних процедур для будівництва модульних складських приміщень та логістичних терміналів у безпечних регіонах. Необхідно розширити програму «Робота» для включення механізмів фінансування тимчасової зайнятості та перекваліфікації працівників підприємств, які призупинили діяльність. Важливим є введення мораторію на необґрунтовані перевірки бізнесу контролюючими органами та скасування регуляторних актів, які ускладнюють оперативну діяльність. Слід посилити функціонал Антимонопольного комітету для моніторингу та запобігання монопольному завищенню цін на критичні ресурси та соціальні товари. Також необхідно забезпечити постійну рекапіталізацію державних банків та надання їм лімітів на довгострокове фінансування пріоритетних галузей економіки. Слід розробити та запустити онлайн-систему «Економічний радар» для щотижневого збору та аналізу даних про стійкість критичних підприємств. Ключовим кроком є укладення двосторонніх та багатосторонніх угод з країнами-партнерами для створення фінансових гарантій та надання технічної допомоги українським економічним суб'єктам.

Отже, реалізація викладених пропозицій дозволить з різних сторін сформулювати систему забезпечення соціально-економічної безпеки суб'єктів економічних відносин в Україні в умовах війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дуднева, Ю., & Артем'єв, О. (2023). Економічна безпека суб'єктів господарювання в умовах перманентної кризи. *Адаптивне управління: теорія і практика*. Серія Економіка, 17(34). [https://doi.org/10.33296/2707-0654-17\(34\)-09](https://doi.org/10.33296/2707-0654-17(34)-09)
2. Фурсова, В., Фурсов, І., & Фрунза, С. (2024). Концепції зміцнення економічної безпеки взаємодії суб'єктів господарювання. *Економіка та суспільство*, (61). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-159>
3. Токмакова І. В. Економічна безпека суб'єктів господарювання в умовах війни. *Via Economica*. 2023. Вип. 3. С. 88-93.